

עבודת ישראל דברים לשבת תשובה: בהפטרה

שובה ישראל עד ה' אלהיך (הושע יד, ב)¹. פירוש שצריך לשוב עד שיהיה ה' הוא הבורא, **אלהיך** אלהות שלך. פירוש שתהא כסא ומרכבה לקדושתו ותוכל לדבק בו ולדבר לפניו תפילות ותחנונים כאשר ידבר איש אל רעהו. למשל כאשר תאמר ברוך אתה ה', יהיה בעיניך כאילו אתה עומד לפניו ממש בלי שום מסך ומחשבה זרה מבדלת חס ושלו, וזהו פירוש **אמר אליו כל תשא עוון**, כשתזכה לאמר **אליו**, היינו לפניו כנייל, אז סימן כי נשא עוונך וטוב לך, כי כל מניעת התפילה ממחשבות זרות הם באים מעוונותיכם אשר הם מבדילים וגוי (ישעיה נט, ב)², לכן בסור העוון ממך תהיה קרוב לה' לומר לפניו דברי תפילות שירות ותשבחות:

ומסיים הכתוב **כי כשלת בעוונך**, רומז על הצרות וזמן החורבן שאז כולנו כשכורים³ ומשוגעים מכובד החורבן והצרות ורדיפות מיום אל יום, עד שנחשב לפני הבורא ברוך הוא כל העוונות בית ישראל כאילו עשו שוגגים⁴, כמו שכתב הזוה"ק עיין שם, וזה **כי כשלת בעוונך**, כשלוך לשון שוגג⁵. ואמר הנביא לרמוז להם לאהבת התשובה, אפילו דקיימא לך (יומא פו ב) כי התשובה מיראה מהפכת הזדונות לשגגות, מכל מקום כיון שעל ידי הצרות בלאו הכי נחשבו הזדונות כשגגות, ממילא כששב ומתחרט עליהם 'לפני הבורא ברוך הוא הוא ברוב חסדיו מהפכם לזכויות וריח ניחוח לה' ויזכה להיות כסא ומרכבה לה

וזה שאמר במדרש עד ה' אלהיך ועד בכלל⁶, פירוש כנייל שזוכה להיות כסא לכבודו יתברך שמו. וכמו שאמרו (שם פו א)⁷ גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, פירושו כנייל. ור' יוחנן אמר ולא עד בכלל, פירוש הגם ששב אינו כמו הצדיק ואינו זוכה להיות כסא לכבודו יתברך. ומקשה שם ומי אמר ר' יוחנן הכי, והאמר ר' יוחנן⁸ גדולה תשובה שדוחה לא תעשה שבתורה שנאמר (ירמיה ג, א)⁹ ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאום ה'. פירוש דהנה רמ"ח מצוות עשה הם בקום ועשה והם בעולם המעשה, ומצוות לא תעשה עיקרם להיות שב ואל תעשה להיותם עיקר בעולם המחשבה לשמור עצמו לבלתי עשות כל רע, לכן מצוות לא תעשה הם גבוהים ורמים מבחינת מצוות עשה כידוע דרש הפסוק¹⁰ (שמות ג, טו)¹¹ זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור, כי שמי עם י"ה עולה שס"ה וזכרי עם ו"ה עולה רמ"ח, נמצא שמצוות לא תעשה נחשבין בחשבון שם י"ה שהוא עולם המחשבה, ומצוות עשה הם בחשבון שם ו"ה שרומז על עולם המעשה, כי מצוות לא תעשה הם גבוהים ורמים עד שמגיע הפגם מהם להתחייב מלקות כריתות ומיתות בית דין, ואפילו הכי אמר ר' יוחנן כי התשובה דוחה לא תעשה שבתורה, שמע מינה שהתשובה מעלתה גבוהה ורמה על כולנה, והוא מחמת ששורשה גם כן בעולם הכסא. ואם כן קשה על זה דאמר לעיל ולא עד בכלל וכנייל, ומשני שם הא ביחיד והא בציבור עיין שם

שובו אלי ואשובה אליכם (מלאכי ג, ז)¹². הזהיר הנביא לשבים אל ה' שלא יהיה עיקר מגמתם לתקן נפשם לבד או שורש נשמתם, כי גם זה קצת עובד את עצמו¹³, אבל עיקר העבודה לשוב אל ה' מלבבו הנשבר על גלות השכינה וכנסת ישראל, בפרט על ידי מעשיו אשר עשה מאז אשר לא טובים הנה, ולכן צריך להתחרט ולשוב עליהם וזה נקרא שובו אלי, לעשות תיקון אלי ומכון לשבתי, אכן שלא יאמר האדם אם אלך דרך גבוה כזה לעשות עבור השכינה פן חס ושלום לא אשיג המעלה הזאת התשובה הנכונה מוטב לי שאשוב כדי לתקן נפש רוח נשמה שלי, לכן הבטיח הנביא שאם ישוב האדם אפילו באופן זה ומדריגה גבוה אל ידאג דאגתו, כי בודאי הקדוש ברוך הוא יסייע לו ויתקן נפש רוח נשמה שלו, וזהו שובו אלי ואשובה אליכם

¹ הושע פרק יד: (ב) שְׁבוּהוּ יִשְׂרָאֵל עַד יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ כִּי כִשְׁלַת בְּעוֹנֶיךָ: (ג) קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל-יְקֻקֵּךְ אֱמָרוּ אֵלָיו כֹּל-תִשָּׂא עֹן וְקָח-טוֹב וְנִשְׁלַמָּה פְּרִים שְׁפִתֶינוּ:

² ישעיהו פרק נט פסוק ב: כִּי אִם-עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִיוּ מְבַדְּלִים בֵּינְכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם וְחִטְאוֹתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פְּנֵים מִפְּנֵי מִשְׁמוֹעַ:

³ תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סד עמוד ב דף סה עמוד א: אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה: יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו, שנאמר: לכן שמעי נא זאת עניה ושכרת ולא מיין.

רש"י: יכולני לפטור - לטעון על כל ישראל לפני הקדוש ברוך הוא דבר שיפטרו כולן מדינא לעתיד לבוא לומר שהן (ב) שיכורים ואין נתפשין על עונם.

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף קי עמוד א: ובנותי מקצה הארץ - אלו גליות של שאר ארצות שאין דעתן מיושב עליהן כבנות.

⁴ ילקוט שמעוני תורה פרשת בשלח רמז רלד: השיב לו הקדוש ברוך הוא שוטה שבעולם וכי לדעתם עבדו והלא לא עבדו אלא מתוך שעבוד ומתוך טרף דעת ואתה דן שוגג כמידד ואונס כרצון

⁵ תלמוד בבלי מסכת יומא דף פו עמוד ב: אמר ריש לקיש: גדולה תשובה, שזדונות נעשות לו כשגגות, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך. הא עון מזיד הוא, וקא קרי ליה מכשול. איני? והאמר ריש לקיש: גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכויות, שנאמר ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם (חיה) + מסורת הש"ס: [הוא] + יחיה! - לא קשיא; כאן - מאהבה, כאן - מיראה.

רש"י: כי כשלת בעונך - עונך יחשב כמכשול שהיא שגגה.

⁶ ילקוט שמעוני הושע רמז תקל: + יד שובה ישראל עד ה' אלהיך, א"ר לוי גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך, ור' יוחנן אמר עד ולא עד בכלל.

⁷ תלמוד בבלי מסכת יומא דף פו עמוד א: אמר רבי לוי: גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך.

⁸ תלמוד בבלי מסכת יומא דף פו עמוד ב: אמר רבי יוחנן: גדולה תשובה שדוחה את לא תעשה שבתורה, שנאמר לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד הלא חנוף תחנף הארץ ההיא ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאום ה'.

⁹ רמיהו פרק ג פסוק א: לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד הלא חנוף תחנף הארץ ההיא ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאום ה'.

¹⁰ זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (ויקרא) פרשת בהר דף קי עמוד א עמוד ב: דקדשא בריך הוא בחר לון לישראל מכל שאר אומין הדא הוא דכתיב (דברים יד) ובך בחר ה' ופליג לון מנייהו לחולקיה הדא הוא דכתיב (שם לב) כי חלק יי' עמו, ובגין דא יהיב לון אורייתא משמיה (שמות ג) זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דר והא אוקמוה, י"ה עם שמי שס"ה, ו"ה עם זכרי רמ"ח בכל מצוה ומצוה קשיר לון לישראל בשמיה למהו כל אבר ואבר דלהון חולק עדיה ואחסנתיה

¹¹ שמות פרק ג פסוק טו: ויאמר לוד אלהים אל-משה כה-תאמר אל-בני ישראל יקוק אלהי אבותיכם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב שלחני אליכם זה-שמי לעולם וזה זכרי לדור דר: חמישי

¹² מלאכי פרק ג: (ז) לְמִימֵי אֲבֹתֵיכֶם סָרְתֶם מִחֻקֵּי וְלֹא שָׁמַרְתֶּם שׁוּבוּ אֵלַי וְאִשְׁבְּחָה אֵלֵיכֶם אֲמַר יְקֻקֵּךְ צְבָאוֹת וְאֲמַרְתֶּם בְּיַהּוָּה:

¹³ עבודת ישראל דברים פרשת ראה: פירוש דעיקר העבודה שאדם מחויב לעבוד לבוראו הוא שתהיה שלא על מנת לקבל פרס, כי אם האדם מעלה בדעתו לקבל איזה ענין על ידי עבודתו בשכרו הן מעניני עולם הזה הן מעניני עולם הבא, נמצא אינו עובד את רבו אלא עובד את עצמו, רק יסוד ושורש העבודה מבלי תקות שום דבר, רק מגודל אהבה וחיבה למקום ללמוד תורתו ולעשות מצוותיו.